

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (δεύτερο τμήμα)
της 11ης Δεκεμβρίου 2008*

Στην υπόθεση C-297/07,

με αντικείμενο αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 35 ΕΕ, που υπέβαλε το Landgericht Regensburg (Γερμανία) με απόφαση της 30ής Μαΐου 2007, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 21 Ιουνίου 2007, στο πλαίσιο της ποινικής δίκης κατά του

Klaus Bourquain,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (δεύτερο τμήμα),

συγκείμενο από τους C. W. A. Timmermans, πρόεδρο τμήματος, J.-C. Bonichot, J. Makarczyk, P. Kūris και L. Bay Larsen (εισηγητή), δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: D. Ruiz-Jarabo Colomer
γραμματέας: R. Grass

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- ο K. Bourquain, εκπροσωπούμενος από τον C.-M. Engel, Rechtsanwalt,
- η Staatsanwaltschaft Regensburg, εκπροσωπούμενη από τον J. Plöd, Leitender Oberstaatsanwalt,
- η Τσεχική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον T. Božek,
- η Ουγγρική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την J. Fazekas,
- η Ολλανδική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τη C. Wissels και τον M. de Grave,
- η Πορτογαλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον L. Fernandes,
- η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τον R. Troosters και την S. Grünheid,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 8ης Απριλίου 2008,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- ¹ Η αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 54 της σύμβασης εφαρμογής της Συμφωνίας του Σένγκεν, της 14ης Ιουνίου 1985, μεταξύ των Κυβερνήσεων των κρατών της Οικονομικής Ένωσης Μπενελούξ, της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας και της Γαλλικής Δημοκρατίας, σχετικά με τη σταδιακή κατάργηση των ελέγχων στα κοινά σύνορα (ΕΕ 2000, L 239, σ. 19), η οποία υπογράφηκε στο Σένγκεν (Λουξεμβούργο) στις 19 Ιουνίου 1990 (στο εξής: ΣΕΣΣ).
- ² Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας που κινήθηκε στη Γερμανία στις 11 Δεκεμβρίου 2002 κατά του K. Bourquain, Γερμανού υπηκόου, για ανθρωποκτονία, αφού η διαδικασία που είχε κινηθεί κατ' αυτού για τα ίδια περιστατικά από δικαστική αρχή άλλου συμβαλλόμενου κράτους κατέληξε στις 26 Ιανουαρίου 1961 στην ερήμην έκδοση καταδικαστικής απόφασης.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης

- ³ Σύμφωνα με το άρθρο 1 του πρωτοκόλλου για την ενσωμάτωση του κεκτημένου του Σένγκεν στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που προσαρτήθηκε στη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση και στη Συνθήκη περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας με τη Συνθήκη του Άμστερνταμ (στο εξής: πρωτόκολλο), επιτρέπεται σε δεκατρία κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μεταξύ των οποίων η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της

Γερμανίας και η Γαλλική Δημοκρατία, να θεσπίσουν στενότερη συνεργασία μεταξύ τους στον τομέα που εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του κεκτημένου του Σένγκεν, όπως ορίζεται στο παράρτημα του εν λόγω πρωτοκόλλου.

- 4 Στο κατά τον ορισμό αυτό κεκτημένο του Σένγκεν περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, η συμφωνία μεταξύ των Κυβερνήσεων των κρατών της Οικονομικής Ένωσης Μπενελούξ, της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας και της Γαλλικής Δημοκρατίας, σχετικά με τη σταδιακή κατάργηση των ελέγχων στα κοινά τους σύνορα, που υπογράφηκε στο Σένγκεν στις 14 Ιουνίου 1985 (ΕΕ 2000, L 239, σ. 13, στο εξής: Συμφωνία του Σένγκεν), καθώς και η ΣΕΣΣ.
- 5 Κατ' εφαρμογήν του άρθρου 2, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, δεύτερη περίοδος, του πρωτοκόλλου, το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης εξέδωσε στις 20 Μαΐου 1999 την απόφαση 1999/436/ΕΚ, για τον καθορισμό, δυνάμει των οικείων διατάξεων της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, της νομικής βάσης για κάθε διάταξη ή απόφαση που συνιστά το κεκτημένο του Σένγκεν (ΕΕ L 176, σ. 17). Από το άρθρο 2 της απόφασης αυτής, σε συνδυασμό με το παράρτημα Α, προκύπτει ότι το Συμβούλιο όρισε τα άρθρα 34 ΕΕ και 31 ΕΕ ως νομικές βάσεις των άρθρων 54 έως 58 της ΣΕΣΣ.
- 6 Το άρθρο 54 της ΣΕΣΣ, που αποτελεί τμήμα του κεφαλαίου 3, το οποίο επιγράφεται «Εφαρμογή της αρχής *ne bis in idem*» και περιλαμβάνεται στον τίτλο ΙΙΙ της σύμβασης αυτής, ο οποίος επιγράφεται «Αστυνομία και ασφάλεια», προβλέπει τα εξής:

«Όποιος [δικάστηκε] αμετάκλητα από ένα συμβαλλόμενο μέρος δεν μπορεί να διωχθεί από ένα άλλο συμβαλλόμενο μέρος για τα ίδια πραγματικά περιστατικά, υπό τον όρο όμως ότι, σε περίπτωση καταδίκης, η ποινή έχει ήδη εκτιθεί ή εκτίεται ή δεν μπορεί πλέον να εκτιθεί σύμφωνα με τους νόμους του συμβαλλομένου μέρους που επέβαλε την καταδίκη.»

7 Το άρθρο 57, παράγραφοι 1 και 2, της ΣΕΣΣ προβλέπει τα εξής:

«1. Όταν κάποιος κατηγορείται για μια αξιόποινη πράξη από ένα συμβαλλόμενο μέρος και οι αρμόδιες αρχές αυτού του μέρους έχουν λόγους να πιστεύουν ότι η κατηγορία αφορά τα ίδια πραγματικά περιστατικά για τα οποία δικάστηκε ήδη αμετάκλητα από ένα άλλο συμβαλλόμενο μέρος, οι αρχές αυτές θα ζητήσουν, εάν το θεωρούν αναγκαίο, τις κατάλληλες πληροφορίες από τις αρμόδιες αρχές του συμβαλλομένου μέρους, στο έδαφος του οποίου έχει ήδη εκδοθεί μια απόφαση.

2. Οι ζητούμενες πληροφορίες θα χορηγούνται όσο το δυνατόν συντομότερα και λαμβάνονται υπόψη περαιτέρω κατά την εκκρεμή διαδικασία.»

8 Το άρθρο 58 της ΣΕΣΣ προβλέπει τα εξής:

«Οι προηγούμενες διατάξεις δεν εμποδίζουν την εφαρμογή ευρύτερων εθνικών διατάξεων που αφορούν την εφαρμογή της αρχής “ne bis in idem”, η οποία συνδέεται με τις δικαστικές αποφάσεις που έχουν εκδοθεί στο εξωτερικό.»

9 Το κατά τόπο πεδίο εφαρμογής των άρθρων 54 έως 58 της ΣΕΣΣ ορίζεται, όπως προκύπτει από το άρθρο 6 της απόφασης 1999/436, στο άρθρο 138 της ΣΕΣΣ, το οποίο προβλέπει τα εξής:

«Προκειμένου για τη Γαλλική Δημοκρατία, οι διατάξεις της [ΣΕΣΣ] εφαρμόζονται μόνο στο ευρωπαϊκό έδαφος της Γαλλικής Δημοκρατίας.

[...]»

- 10 Από την ενημέρωση σχετικά με την ημερομηνία έναρξης της ισχύος της Συνθήκης του Άμστερνταμ, η οποία δημοσιεύθηκε στην *Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων* την 1η Μαΐου 1999 (ΕΕ L 114, σ. 56), προκύπτει ότι η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας προέβη σε δήλωση κατά το άρθρο 35, παράγραφος 2, ΕΕ, με την οποία αποδέχθηκε την αρμοδιότητα του Δικαστηρίου να αποφαινεται με προδικαστικές αποφάσεις, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα από το άρθρο 35, παράγραφος 3, στοιχείο β', ΕΕ.

Το εθνικό δίκαιο

- 11 Το άρθρο 120, έβδομο, όγδοο και ένατο εδάφιο, του γαλλικού Κώδικα Στρατιωτικής Δικαιοσύνης για τον Στρατό Ξηράς (*JORF* της 15ης Μαρτίου 1928), ως έχει από τις 26 Ιανουαρίου 1961, προβλέπει τα εξής:

«Η νομοτύπως εκδιδόμενη ερήμην απόφαση [...] επιδίδεται στον ερημοδικήσαντα κατηγορούμενο ή στην κατοικία του.

Εντός πέντε ημερών από την επίδοση αυτή ο ερημοδικήσας κατηγορούμενος μπορεί να ασκήσει ανακοπή. Αν η προθεσμία αυτή παρέλθει χωρίς να ασκηθεί ανακοπή, η απόφαση λογίζεται εκδοθείσα κατ' αντιμωλία.

Εντούτοις, αν δεν πραγματοποιήθηκε καμία επίδοση ή δεν προκύπτει από καμία πράξη εκτέλεσης της απόφασης ότι ο καταδικασθείς έλαβε γνώση της εν λόγω απόφασης, η ανακοπή μπορεί να ασκηθεί παραδεκτώς μέχρι τη λήξη των προθεσμιών παραγραφής της ποινής.»

- 12 Το άρθρο 121 του εν λόγω κώδικα, όπως είχε τροποποιηθεί κατά τον χρόνο των κρίσιμων στην κύρια δίκη περιστατικών, προβλέπει, παραπέμποντας στο άρθρο 639 του γαλλικού Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, ότι, όταν εμφανίζεται ο ερήμην καταδικασθείς πριν παραγραφεί η ποινή, δεν κινείται η διαδικασία εκτέλεσης της ποινής, αλλά διεξάγεται νέα ποινική δίκη, στην οποία είναι πλέον παρών ο κατηγορούμενος.
- 13 Κατά το άρθρο 763 του γαλλικού Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, η προθεσμία παραγραφής της ποινής, στην οποία αναφέρονται τα άρθρα 120, παράγραφος 9, και 121 του εν λόγω Κώδικα Στρατιωτικής Δικαιοσύνης, είναι εικοσαετής.
- 14 Το άρθρο 1 του νόμου 68-697, της 31ης Ιουλίου 1968, περί χορήγησης αμνηστίας (*JORF* της 2ας Αυγούστου 1968, σ. 7521), το οποίο αποτελεί μέρος του τίτλου Ι του εν λόγω νόμου, τίτλου που επιγράφεται «Χορήγηση γενικής αμνηστίας για όλα τα εγκλήματα που διαπράχθηκαν σε σχέση με τα γεγονότα της Αλγερίας», προβλέπει τα εξής:

«Χορηγείται πλήρης αμνηστία για όλα τα εγκλήματα που διαπράχθηκαν σε σχέση με τα γεγονότα της Αλγερίας.

Λογίζονται διαπραχθέντα σε σχέση με τα γεγονότα της Αλγερίας όλα τα εγκλήματα που διέπραξαν στρατιωτικοί που υπηρετούσαν στην Αλγερία κατά τη χρονική περίοδο που καλύπτεται από το πρώτο εδάφιο του παρόντος άρθρου.»

15 Το άρθρο 4, παράγραφος 1, του εν λόγω νόμου διευκρινίζει ότι τα αποτελέσματα της αμνηστίας την οποία προβλέπει ορίζονται από τα άρθρα 9 έως 16 του νόμου 66-396, της 17ης Ιουνίου 1966, περί χορήγησης αμνηστίας για τα εγκλήματα που διαπράχθηκαν κατά της ασφάλειας του κράτους ή σε σχέση με τα γεγονότα της Αλγερίας (*JORF* της 18ης Ιουνίου 1966, σ. 4915).

16 Το άρθρο 9 του νόμου 66-396 προβλέπει τα εξής:

«Η αμνηστία έχει ως αποτέλεσμα, μολονότι δεν επιτρέπει σε καμία περίπτωση την επιστροφή των κατασχεθέντων πραγμάτων, την εξάλειψη όλων των ποινών, τόσο των κύριων όσο και των παρεπόμενων ή συμπληρωματικών, μεταξύ των οποίων καταλέγονται η απαγόρευση διαμονής και κάθε παρεπόμενη στέρηση δικαιωμάτων. Για τον τελέσαντα την αξιόποινη πράξη ισχύει και πάλι η αναστολή που του χορηγήθηκε ενδεχομένως σε προγενέστερη καταδίκη του.»

17 Το άρθρο 15 του εν λόγω νόμου διευκρινίζει τα εξής:

«Απαγορεύεται σε όποιον έλαβε γνώση, κατά την άσκηση των καθηκόντων του, ποινικής καταδίκης [...] που έχει εξαλειφθεί με την αμνηστία να αναφέρεται καθ' οποιονδήποτε τρόπο στην καταδίκη αυτή ή να επιτρέπει την ύπαρξη τέτοιων αναφορών σε οποιοδήποτε έγγραφο. Η απαγόρευση αυτή πάντως δεν ισχύει για το πρωτότυπο κείμενο των δικαστικών αποφάσεων.»

Τα πραγματικά περιστατικά που οδήγησαν στην ποινική δίκη και το προδικαστικό ερώτημα

- 18 Στις 26 Ιανουαρίου 1961 ο Κ. Bourquain, μέλος της Γαλλικής Λεγεώνας των Ξένων, καταδικάστηκε ερήμην σε θάνατο από το Διαρκές Στρατοδικείο της ανατολικής ζώνης της Κωνσταντίνης, στην πόλη Βόνε (σημερινή Ανάμπα στην Αλγερία), αφού κρίθηκε ένοχος λιποταξίας και ανθρωποκτονίας με πρόθεση.
- 19 Το εν λόγω στρατοδικείο, εφαρμόζοντας τον γαλλικό Κώδικα Στρατιωτικής Δικαιοσύνης για τον Στρατό Ξηράς, έκρινε ότι είχε αποδειχθεί ότι ο Κ. Bourquain, κατά την απόπειρά του να λιποτακτήσει, πυροβόλησε και φόνευσε στις 4 Μαΐου 1960, στα σύνορα Αλγερίας-Τυνησίας, έναν άλλο Γερμανό λεγεωνάριο, ο οποίος ήθελε να τον εμποδίσει να λιποτακτήσει.
- 20 Ο Κ. Bourquain κατέφυγε στη Λαϊκή Δημοκρατία της Γερμανίας, οπότε δεν έλαβε γνώση της κοινοποίησης της ερήμην εκδοθείσας απόφασης, και η ποινή που επιβλήθηκε με την απόφαση, η οποία λογίζεται ότι εκδόθηκε κατ' αντιμωλία, δεν κατέστη δυνατό να εκτιθεί.
- 21 Στη συνέχεια δεν κινήθηκε κατά του Κ. Bourquain καμία άλλη ποινική διαδικασία στη Γαλλία ή στην Αλγερία. Εξάλλου, στη Γαλλία όλες οι αξιόποινες πράξεις που διαπράχθηκαν σε σχέση με τον πόλεμο της Αλγερίας αμνηστεύθηκαν με τους παραπάνω νόμους. Αντίθετα, στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας διατάχθηκε η διεξαγωγή προκαταρκτικής εξέτασης κατά του Κ. Bourquain για τα ίδια αυτά περιστατικά και το 1962 εκδόθηκε ένταλμα σύλληψης, το οποίο εστάλη στις αρχές της πρώην Λαϊκής Δημοκρατίας της Γερμανίας, οι οποίες όμως το απέρριψαν.

22 Στα τέλη του 2001 διαπιστώθηκε ότι ο Κ. Bourquain κατοικούσε στην περιοχή του Regensburg (Γερμανία). Στις 11 Δεκεμβρίου 2002, η Staatsanwaltschaft Regensburg (Εισαγγελία του Regensburg) απάγγειλε κατ' αυτού ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου την κατηγορία της ανθρωποκτονίας για τα ίδια περιστατικά, δυνάμει του άρθρου 211 του γερμανικού Ποινικού Κώδικα.

23 Υπό τις περιστάσεις αυτές, το αιτούν δικαστήριο ζήτησε, με έγγραφο της 17ης Ιουλίου 2003, από το Υπουργείο Δικαιοσύνης της Γαλλίας, βάσει του άρθρου 57, παράγραφος 1, της ΣΕΣΣ, να το πληροφορήσει αν η απόφαση του Διαρκούς Στρατοδικείου της ανατολικής ζώνης της Κωνσταντινής της 26ης Ιανουαρίου 1961 αποτελεί, λόγω της κατ' άρθρο 54 της ΣΕΣΣ απαγόρευσης άσκησης νέας δίωξης, κώλυμα για την κίνηση ποινικής διαδικασίας στη Γερμανία.

24 Ο εισαγγελέας του tribunal aux armées de Paris, με την απάντησή του σε αυτό το αίτημα πληροφοριών, επισήμανε, μεταξύ άλλων, τα εξής:

«Η απόφαση που εκδόθηκε ερήμην στις 26 Ιανουαρίου 1961 κατά του [Κ. Bourquain] έχει αποκτήσει ισχύ δεδικασμένου. Η απόφαση καταδίκης σε θάνατο κατέστη αμετάκλητη το 1981. Δεδομένου ότι η παραγραφή των ποινών στο γαλλικό ποινικό δίκαιο είναι εικοσαετής, η απόφαση δεν μπορεί να εκτελεστεί πλέον στη Γαλλία.»

25 Επιπλέον, το αιτούν δικαστήριο ζήτησε από το Max-Planck-Institut für ausländisches und internationales Strafrecht (Ινστιτούτο Max Planck Αλλοδαπού και Διεθνούς Ποινικού Δικαίου) την έκδοση συμβουλευτικής γνώμης ως προς την ερμηνεία του άρθρου 54 της ΣΕΣΣ σε σχέση με τα περιστατικά την υπόθεσης της κύριας δίκης. Το

συμπέρασμα του Ινστιτούτου αυτού, όπως εκτέθηκε στη γνώμη του της 9ης Μαΐου 2006, είναι ότι, μολονότι η άμεση εκτέλεση της ερήμην καταδίκης είναι αδύνατη λόγω των ιδιαιτεροτήτων του γαλλικού δικονομικού δικαίου, πληρούνται στην υπόθεση της κύριας δίκης οι προϋποθέσεις εφαρμογής του άρθρου 54 της ΣΕΣΣ, πράγμα που σημαίνει ότι απαγορεύεται να ασκηθεί νέα ποινική δίωξη κατά του K. Bourquain. Το εν λόγω Ινστιτούτο, απαντώντας με έγγραφο της 14ης Φεβρουαρίου 2007 σε αίτηση παροχής συμπληρωματικών πληροφοριών, ενέμεινε στην ανωτέρω άποψή του.

- 26 Το Landgericht Regensburg, κρίνοντας ότι το άρθρο 54 της ΣΕΣΣ θα μπορούσε να έχει την έννοια ότι η πρώτη καταδίκη από συμβαλλόμενο κράτος θα πρέπει να μπορούσε να εκτελεστεί τουλάχιστον σε κάποιο προγενέστερο χρονικό σημείο, προκειμένου να μην μπορεί να ασκήσει δίωξη κάποιο άλλο συμβαλλόμενο κράτος, αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Ισχύει η απαγόρευση ποινικής δίωξης για τα ίδια πραγματικά περιστατικά όποιου έχει καταδικαστεί αμετάκλητα σε ένα συμβαλλόμενο μέρος, η οποία επιβάλλεται στα λοιπά συμβαλλόμενα μέρη, ακόμη και στην περίπτωση που η ποινή που του επιβλήθηκε δεν κατέστη ποτέ δυνατόν να εκτιθεί σύμφωνα με τη νομοθεσία του συμβαλλόμενου μέρους που επέβαλε την καταδίκη;»

Επί της αρμοδιότητας του Δικαστηρίου

- 27 Υπενθυμίζεται, πρώτον, ότι, όπως προκύπτει από τη σκέψη 10 της παρούσας απόφασης, το Δικαστήριο είναι εν προκειμένω αρμόδιο να αποφανθεί επί της ερμηνείας της ΣΕΣΣ δυνάμει του άρθρου 35 ΕΕ.

- 28 Δεύτερον, πρέπει να διευκρινιστεί ότι το άρθρο 54 της ΣΕΣΣ έχει εφαρμογή *ratione temporis* σε ποινική διαδικασία όπως αυτή της υπόθεσης στην κύρια δίκη. Συγκεκριμένα, μολονότι η ΣΕΣΣ δεν ίσχυε ακόμη στη Γαλλία κατά τον χρόνο της έκδοσης της πρώτης καταδικαστικής απόφασης κατά του Κ. Bourquain από αρμόδια δικαστική αρχή του εν λόγω κράτους, ίσχυε εντούτοις εντός αμφότερων των ενδιαφερόμενων κρατών κατά την εκτίμηση των προϋποθέσεων εφαρμογής της αρχής *ne bis in idem* από το όργανο ενώπιον του οποίου διεξάγεται η δεύτερη διαδικασία, στο πλαίσιο της οποίας υποβάλλεται η υπό κρίση αίτηση έκδοσης προδικαστικής απόφασης (βλ., συναφώς, απόφαση της 18ης Ιουλίου 2007, C-367/05, Kraaijenbrink, Συλλογή 2007, σ. I-6619, σκέψη 22).
- 29 Τρίτον, όσον αφορά το κατά τόπο πεδίο εφαρμογής των άρθρων 54 έως 58 της ΣΕΣΣ, επιβάλλεται η διευκρίνιση ότι, αν και, όπως προκύπτει από το άρθρο 6 της απόφασης 1999/436, σε συνδυασμό με το άρθρο 138 της ΣΕΣΣ, το άρθρο 54 της ΣΕΣΣ δεν ίσχυσε ποτέ στο αλγερινό έδαφος, όπου καταδικάστηκε για πρώτη φορά ο Κ. Bourquain, η εφαρμογή του εν λόγω άρθρου 54 δεν μπορεί να εξαρτάται, υπό τις ιδιαίτερες περιστάσεις που χαρακτηρίζουν την καταδίκη του αυτή, από τον τόπο στον οποίο εκδόθηκε η καταδικαστική αυτή απόφαση, διότι το κρίσιμο στοιχείο είναι ότι η απόφαση αυτή εκδόθηκε από αρμόδια δικαστική αρχή κράτους που έγινε συμβαλλόμενο μέρος της ΣΕΣΣ.
- 30 Δεδομένου ότι, όπως ορθά τόνισε η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, το άρθρο 54 της ΣΕΣΣ δεν προβλέπει ότι ο ενδιαφερόμενος πρέπει οπωσδήποτε να δικάζεται στο έδαφος των συμβαλλόμενων μερών, η διάταξη αυτή, σκοπός της οποίας είναι η προστασία του αμετάκλητα καταδικασθέντος από νέα δίωξη για τα ίδια πραγματικά περιστατικά, δεν μπορεί να ερμηνευθεί κατά τρόπο ώστε τα άρθρα 54 έως 58 της ΣΕΣΣ να μην μπορούν ποτέ να εφαρμόζονται σε όσους έχουν δικαστεί από συμβαλλόμενο μέρος που ασκεί τη δικαιοδοσία του εκτός του γεωγραφικού πεδίου που καλύπτεται από την εν λόγω σύμβαση.
- 31 Συναφώς διευκρινίζεται ότι το *tribunal permanent des forces armées* (Διαρκές Στρατοδικείο) της ανατολικής ζώνης της Κωνσταντίνης ήταν γαλλικό δικαστήριο που εφάρμοσε τους κανόνες του γαλλικού δικαίου για να καταδικάσει στις 26 Ιανουαρίου 1961 τον Κ. Bourquain.

- 32 Πρέπει επίσης να προστεθεί ότι, εν πάση περιπτώσει, το άρθρο 58 της ΣΕΣΣ επιτρέπει στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας να εφαρμόζει ευρύτερες εθνικές διατάξεις σχετικά με την αρχή *ne bis in idem*. Για παράδειγμα, τα συμβαλλόμενα κράτη μπορούν να εφαρμόζουν την αρχή αυτή και σε άλλες δικαστικές αποφάσεις, εκτός από αυτές που εμπíπτουν στο εν λόγω άρθρο 54 (βλ., όσον αφορά τις διαδικασίες εξάλειψης της δυνατότητας άσκησης ποινικής δίωξης, απόφαση της 11ης Φεβρουαρίου 2003, C-187/01 και C-385/01, Gözütok και Brüggge, Συλλογή 2003, σ. I-1345, σκέψη 45).

Επί του προδικαστικού ερωτήματος

- 33 Με το ερώτημα αυτό, το αιτούν δικαστήριο ερωτά κατ' ουσίαν αν η αρχή *ne bis in idem*, την οποία κατοχυρώνει το άρθρο 54 της ΣΕΣΣ, μπορεί να εφαρμοστεί σε ποινική διαδικασία που έχει κινηθεί σε συμβαλλόμενο κράτος για πραγματικά περιστατικά για τα οποία ο κατηγορούμενος έχει ήδη καταδικαστεί αμετάκλητα σε άλλο συμβαλλόμενο κράτος, έστω και αν, σύμφωνα με τη νομοθεσία του συμβαλλόμενου μέρους που επέβαλε την καταδίκη, η ποινή που του επιβλήθηκε ουδέποτε κατέστη δυνατό να εκτιθεί.
- 34 Επιβάλλεται ευθύς εξαρχής η διευκρίνιση ότι, όπως ισχυρίστηκε η Επιτροπή με τις γραπτές παρατηρήσεις της, η ερήμην καταδίκη μπορεί καταρχήν επίσης να εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 54 της ΣΕΣΣ και να συνιστά συνεπώς δικονομικό κώλυμα για την κίνηση νέας διαδικασίας.

- 35 Συγκεκριμένα, πρώτον, ήδη από το γράμμα του άρθρου 54 της ΣΕΣΣ προκύπτει ότι οι ερήμην αποφάσεις δεν αποκλείονται από το πεδίο εφαρμογής της, αφού η πρωταρχική προϋπόθεση εφαρμογής του εν λόγω άρθρου 54 είναι μόνον η έκδοση αμετάκλητης απόφασης από ένα από τα συμβαλλόμενα μέρη.
- 36 Δεύτερον, υπενθυμίζεται ότι η εφαρμογή του άρθρου 54 της ΣΕΣΣ δεν εξαρτάται από την εναρμόνιση ή από την προσέγγιση των ποινικών νομοθεσιών των συμβαλλόμενων κρατών ως προς τις δικαστικές αποφάσεις που εκδίδονται ερήμην (βλ. συναφώς, όσον αφορά τις διαδικασίες εξάλειψης της δυνατότητας άσκησης ποινικής δίωξης, προπαρατεθείσα απόφαση Gözütok και Brüggge, σκέψη 32).
- 37 Επομένως, το άρθρο 54 της ΣΕΣΣ προϋποθέτει κατ' ανάγκη, ανεξάρτητα από το αν έχει εφαρμογή σε δικαστική απόφαση που έχει εκδοθεί ερήμην σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία συμβαλλόμενου κράτους ή σε συνήθη δικαστική απόφαση, ότι υπάρχει αμοιβαία εμπιστοσύνη των συμβαλλόμενων κρατών στα οικεία συστήματα ποινικής δικαιοσύνης και ότι καθένα από τα κράτη αυτά αποδέχεται την εφαρμογή του ποινικού δικαίου που ισχύει στα άλλα συμβαλλόμενα κράτη, έστω και αν η εφαρμογή της εθνικής νομοθεσίας του θα οδηγούσε σε διαφορετική λύση (βλ. προπαρατεθείσα απόφαση Gözütok και Brüggge, σκέψη 33).
- 38 Στη συνέχεια πρέπει να εξακριβωθεί, όπως ισχυρίστηκαν διάφορα κράτη μέλη και η Επιτροπή με τις γραπτές παρατηρήσεις τους, κατά πόσον η ερήμην καταδίκη που απάγγειλε το Διαρκές Στρατοδικείο της ανατολικής ζώνης της Κωνσταντίνης είναι «αμετάκλητη» κατά την έννοια του άρθρου 54 της ΣΕΣΣ, με δεδομένο ότι η άμεση εκτέλεση της ποινής είναι αδύνατη, διότι το γαλλικό δίκαιο επιβάλλει, σε περίπτωση εμφανίσεως του ερήμην καταδικασθέντος, την υποχρέωση διεξαγωγής νέας δίκης, στην οποία παρίσταται αυτοπροσώπως.

- 39 Η Τσεχική και η Ουγγρική Κυβέρνηση αμφισβητούν πάντως ότι αυτή η απόφαση του Διαρκούς Στρατοδικείου συνιστά απόλυτο κώλυμα για την άσκηση ποινικής δίωξης, με δεδομένη ακριβώς αυτή την υποχρέωση κίνησης νέας διαδικασίας σε περίπτωση σύλληψης του ερήμην καταδικασθέντος.
- 40 Εντούτοις, το γεγονός απλώς και μόνον ότι η ερήμην διαδικασία θα είχε ως συνέπεια, κατά το γαλλικό δίκαιο, την επανάληψη της δίκης, αν ο K. Bourquain είχε συλληφθεί ενόσω έτρεχε η προθεσμία παραγραφής της ποινής και πριν αμνηστευθεί, δηλαδή μεταξύ 26ης Ιανουαρίου 1961 και 31ης Ιουλίου 1968, δεν αποκλείει τον χαρακτηρισμό της ερήμην καταδίκης ως αμετάκλητης απόφασης κατά την έννοια του άρθρου 54 της ΣΕΣΣ.
- 41 Επομένως, για να τηρείται ο σκοπός του άρθρου 54 της ΣΕΣΣ, που έγκειται στο να αποφεύγεται το ενδεχόμενο να διώκεται ένα πρόσωπο, το οποίο κάνει χρήση του δικαιώματός του για ελεύθερη κυκλοφορία, για τα ίδια περιστατικά στο έδαφος περισσότερων του ενός συμβαλλόμενων κρατών (προπαρατεθείσα απόφαση Gözütok και Brügger, σκέψη 38), είναι απαραίτητο να γίνεται σεβαστή εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης μια δικαστική απόφαση όπως αυτή που εκδόθηκε στις 26 Ιανουαρίου 1961 από το Διαρκές Στρατοδικείο της ανατολικής ζώνης της Κωνσταντίας, το οποίο αποφάνθηκε αμετάκλητα, σύμφωνα με τη νομοθεσία του συμβαλλόμενου κράτους που κίνησε την πρώτη ποινική διαδικασία, σχετικά με τις πράξεις για τις οποίες κατηγορήθηκε ο ενδιαφερόμενος.
- 42 Πράγματι, η επίτευξη του σκοπού αυτού θα διακυβευόταν, αν λόγω των ιδιαιτεροτήτων των εθνικών διαδικασιών, όπως είναι οι προβλεπόμενες στα άρθρα 120 και 121 του γαλλικού Κώδικα Στρατιωτικής Δικαιοσύνης για τον Στρατό Ξηράς, δεν μπορούσε να γίνει δεκτό ότι η έννοια «αμετάκλητη απόφαση», όπως χρησιμοποιείται στο άρθρο 54 της ΣΕΣΣ, καλύπτει και τις αποφάσεις που εκδίδονται ερήμην σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία.

- 43 Εν πάση περιπτώσει, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι ο Εισαγγελέας του tribunal aux armées de Paris παρατηρεί, χωρίς να αναφερθεί καθόλου στο γεγονός ότι οι αξιόποινες πράξεις που διέπραξε ο Κ. Bourquain αμνηστεύθηκαν το 1968, ότι η σε βάρος του καταδικαστική απόφαση κατέστη αμετάκλητη το 1981, δηλαδή πριν κινηθεί η δεύτερη ποινική διαδικασία στη Γερμανία το 2002.
- 44 Στο σημείο αυτό πρέπει να προστεθεί ότι, μολονότι ο νόμος 68-697, περί χορήγησης αμνηστίας, είχε ως αποτέλεσμα, όταν τέθηκε σε ισχύ, την εξάλειψη κάθε ποινής για τα εγκλήματα του Κ. Bourquain, τα αποτελέσματα του νόμου αυτού, όπως περιγράφονται ιδίως στα άρθρα 9 και 15 του νόμου 66-396, δεν μπορούν να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι δεν υφίσταται πλέον πρώτη δικαστική απόφαση κατά την έννοια του άρθρου 54 της ΣΕΣΣ.
- 45 Δεδομένου ότι, υπό τις περιστάσεις της υπό εξέταση υπόθεσης, η απόφαση που εκδόθηκε ερήμην του ενδιαφερόμενου πρέπει να θεωρηθεί αμετάκλητη, ενόψει της εφαρμογής του άρθρου 54 της ΣΕΣΣ, πρέπει να εξακριβωθεί κατά πόσον πληρούται επίσης η προϋπόθεση έκτισης την οποία προβλέπει το άρθρο αυτό, και συγκεκριμένα η προϋπόθεση ότι η ποινή πρέπει να μην μπορεί πλέον να εκτιθεί, αν ληφθεί υπόψη ότι σε κανένα χρονικό σημείο στο παρελθόν, ακόμη και πριν από την αμνηστία ή την παραγραφή, δεν ήταν δυνατή η άμεση έκτιση της ποινής που επιβλήθηκε με την πρώτη καταδικαστική απόφαση.
- 46 Συναφώς η Ουγγρική Κυβέρνηση υποστήριξε ότι η φράση ότι η ποινή πρέπει να «[μην] μπορεί πλέον να εκτιθεί» σύμφωνα με τους νόμους του συμβαλλόμενου μέρους που επέβαλε την καταδίκη, φράση που περιέχεται στο άρθρο 54 της ΣΕΣΣ, έχει την έννοια ότι η ποινή πρέπει να μπορούσε να εκτιθεί, σύμφωνα με τη νομοθεσία του συμβαλλόμενου κράτους που επέβαλε την καταδίκη, τουλάχιστον κατά την ημερομηνία έκδοσης της καταδικαστικής απόφασης.

47 Η προϋπόθεση έκτισης αυτή δεν σημαίνει πάντως υποχρεωτικά ότι, σύμφωνα με τη νομοθεσία του κράτους που επέβαλε την καταδίκη, η ποινή έπρεπε να μπορεί να εκτιθεί άμεσα, αλλά σημαίνει απλώς ότι η ποινή που επιβλήθηκε με αμετάκλητη απόφαση πρέπει να «[μην] μπορεί πλέον να εκτιθεί». Το αρνητικό μόριο και η λέξη «πλέον» αφορούν το χρονικό σημείο κατά το οποίο κινείται η νέα ποινική δίωξη, σε σχέση με την οποία το αρμόδιο δικαστήριο στο δεύτερο συμβαλλόμενο κράτος πρέπει να εξακριβώσει τότε κατά πόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 54 της ΣΕΣΣ.

48 Κατά συνέπεια, η προϋπόθεση έκτισης την οποία προβλέπει το εν λόγω άρθρο πληρούται όταν διαπιστώνεται ότι κατά το χρονικό σημείο κινήσεως της δεύτερης ποινικής διαδικασίας κατά του ίδιου προσώπου για τα ίδια πραγματικά περιστατικά, τα οποία οδήγησαν στην καταδίκη του στο πρώτο συμβαλλόμενο κράτος, δεν μπορεί πλέον να εκτιθεί, σύμφωνα με τους νόμους του πρώτου συμβαλλόμενου κράτους, η ποινή που του επιβλήθηκε στο κράτος αυτό.

49 Υπέρ της ερμηνείας αυτής συνηγορεί ο σκοπός του άρθρου 54 της ΣΕΣΣ, ο οποίος συνίσταται στην αποφυγή του ενδεχομένου να ασκείται ποινική δίωξη για τα ίδια πραγματικά περιστατικά στο έδαφος περισσότερων του ενός συμβαλλόμενων κρατών κατά ορισμένου προσώπου λόγω του ότι έχει ασκήσει το δικαίωμά του για ελεύθερη κυκλοφορία.

50 Αυτό το δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας δεν κατοχυρώνεται αποτελεσματικά, σε μια περίπτωση όπως αυτή την οποία αφορά η κύρια υπόθεση, παρά μόνον αν ο ενδιαφερόμενος γνωρίζει ότι, αφού έχει καταδικαστεί και η επιβληθείσα ποινή δεν μπορεί πλέον να εκτιθεί σύμφωνα με τους νόμους του συμβαλλόμενου κράτους που επέβαλε την καταδίκη, μπορεί να διακινείται εντός του χώρου Σένγκεν χωρίς να αντιμετωπίζει τον κίνδυνο ποινικών διώξεων σε άλλο συμβαλλόμενο κράτος με την αιτιολογία ότι η άμεση έκτιση της ποινής ήταν αδύνατη λόγω των ιδιαιτεροτήτων του εθνικού δικονομικού δικαίου του πρώτου συμβαλλόμενου κράτους.

- 51 Στην υπόθεση όμως της κύριας δίκης, στην οποία δεν αμφισβητείται ότι η επιβληθείσα ποινή δεν μπορούσε πλέον να εκτιθεί το 2002, όταν η δεύτερη ποινική διαδικασία κινήθηκε στη Γερμανία, θα αντέβαινε προς την πρακτική αποτελεσματικότητα του άρθρου 54 της ΣΕΣΣ η μη εφαρμογή του άρθρου αυτού λόγω των ιδιαιτεροτήτων και μόνον της γαλλικής ποινικής δικονομίας, λόγω των οποίων η έκτιση της ποινής εξαρτάται από νέα καταδίκη του κατηγορουμένου σε κατ' αντιμωλία διαδικασία.
- 52 Επομένως, στο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι η αρχή *ne bis in idem*, την οποία κατοχυρώνει το άρθρο 54 της ΣΕΣΣ, έχει εφαρμογή στην ποινική διαδικασία που έχει κινηθεί σε συμβαλλόμενο κράτος για πραγματικά περιστατικά για τα οποία ο κατηγορούμενος έχει ήδη καταδικαστεί αμετάκλητα σε άλλο συμβαλλόμενο κράτος, έστω και αν, σύμφωνα με τη νομοθεσία του συμβαλλόμενου μέρους που επέβαλε την καταδίκη, η ποινή που του επιβλήθηκε ουδέποτε κατέστη δυνατόν να εκτιθεί άμεσα, λόγω δικονομικών ιδιαιτεροτήτων όπως αυτές τις οποίες αφορά η υπόθεση της κύριας δίκης.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 53 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπόμπου που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (δεύτερο τμήμα) αποφαινεται:

Η αρχή *ne bis in idem*, την οποία κατοχυρώνει το άρθρο 54 της σύμβασης εφαρμογής της Συμφωνίας του Σένγκεν, της 14ης Ιουνίου 1985, μεταξύ των Κυβερνήσεων των κρατών της Οικονομικής Ένωσης Μπενελούξ, της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας και της Γαλλικής Δημοκρατίας, σχετικά με τη σταδιακή κατάργηση των ελέγχων στα κοινά σύνορα, η οποία υπογράφηκε στο Σένγκεν (Λουξεμβούργο) στις 19 Ιουνίου 1990, έχει εφαρμογή στην ποινική διαδικασία που έχει κινηθεί σε συμβαλλόμενο κράτος για πραγματικά περιστατικά για τα οποία ο κατηγορούμενος έχει ήδη καταδικαστεί αμετάκλητα σε άλλο συμβαλλόμενο κράτος, έστω και αν, σύμφωνα με τη νομοθεσία του συμβαλλόμενου μέρους που επέβαλε την καταδίκη, η ποινή που του επιβλήθηκε ουδέποτε κατέστη δυνατό να εκτιθεί άμεσα, λόγω δικονομικών ιδιαιτεροτήτων όπως αυτές τις οποίες αφορά η υπόθεση της κύριας δίκης.

(υπογραφές)